

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

DEBRECEN VÁROS KÖNYV-
NYOMDA-VÁLLALATA,
ahova a lap szétküldésére vonat-
kozó felszólamlások küldendők. ::

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 kor., félévre 6 kor.
Egyes szám ára 30 fillér.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVA-
TAL DEBRECEN, NYOMTATÓ-
UTCA 9. SZÁM,
ahova a lap szellemi és anyagi ügyeire vonat-
kozó összes közlemények, kéziratok, előfize-
tések és hirdetési díjak küldendők. ::

Claparède Sándor.

Mint derült égből lesújtó villámcsapás, úgy ütött le ránk a döbbenetes híradás, hogy Claparède Sándor a genfi ös kálvinista egyház nagy fia, a magyarság és a magyar református egyház hőkeblű barátja elhunyt. Elhunyt Budapesten, az ország székes-fővárosában, ahová a magyarság jövőjét hordozó ifjúság iránti szeretet s az evangéliom szent ügye iránti lelkesedés vitte.

Elhunyt hirtelen, váratlanul, ereje teljességében, hitünket és hazánkat mentő, a tisztított vallást vallókat összefoglaló nagy küldetése kezdetén.

A mi egyházunknak és hazánknek megbízott követe volt ő a szabad Helvécianak földén, a kálvini hitújítás központjén, Genf híres városában, a szép Lehmann-tó mellett és mindenütt, ahová szava elért és írása elhatott,

jóakarató barátokat szerzett ügyünknek.

Ritka nagy buzgó szeretettel szeretett minket és irántunk való jóindulata csodákat művelt. Annál nagyobb a gyász, a fájdalom, melyet hirtelen elmúlása miatt érzünk, mellyel halálát siratjuk.

Jeruzsálem leányai ne engemet, hanem magatokat sirassátok. Claparède Sándort gyászolva, mostoha sorsunk, magunk és hazánk felett is könyezünk s búsan kívánunk csendes nyugodalmat a kedvesnek, a nagynak, ki a Megváltó példáját követve, mind haláláig szeretett bennünket.

Claparède Sándor nevét nem felejtjük el soha, Claparède Sándor emlékezete áldott lesz mi közöttünk mindörökké.

Dr. Ferenczy Gyula.

Gyűlésmegnyitó beszéd.

Tartotta **György Endre**, a máramarosugocsai egyházmegye gondnoka. Elmondta Nagyszőllyén 1913. október hó 6-án.

Mélységes komolysággal köszöntöm a megjelent gyűlési tagokat ezen a szomorú emlékű napon, mely hazánk történelmének legszomorúbb óráit idézi emlékezetünkbe. Közelebről is van okunk búsulásra. Mint elnöktársam fohásza érintette is, ez őszi nap a mi vidékünk évtizedek óta legszomorúbb gazdasági esztendejét s ennek reménytelen küzdelmeit zárja le.

Nem tehetem, hogy meg ne emlékezzem önök előtt azon tapasztalatokról, miket az idén szereztem magamnak a külföldön, — amikor mint a magyar református egyetemese egyház egyik küldötte, a presbyteri szervezetben élő egyházak világkongresszusán Skótszágban résztvettem és amelyek — köztük különösen egy momentum, — nagy és mély nyomokat hagytak a lelkemben.

Láttam azt az óriási különbséget, amely az azonos presbyteri rendszer mellett hazánk és a nyugati viszonyok közt észlelhető. Míg másutt e rendszer élettéljes virágzó egyházi életet eredményez, ezzel szemben nálunk évről-évre tapasztalhatjuk az autonóm szellem hanyatlását.

Az élet szabálytalan lüktetése és az anyagi gondokkal való küzködés másutt is megvannak. De ezek mellett megvan az emberi lélek virága, a vallásos érzelmek és a testvéri szeretetnek azon foka, mely nálunk, fájdalom, napról-napra hanyatlík s mely tünet Magyarországot valóságosan megkülönbözteti a világ minden népei közt.

Az egyház iránti lelkesedés a presbyteri szervezet természetéhez tartozik. Ha nincs áldozatkészség, akkor a presbyteri rendszer fenn nem tartható.

A belső vallásos élet a mi egyházunkban is, itthon is akkor volt a legtokéletesebb, midőn a szívek teljességével együtt éltek a hívek az egyház kebelén, mikor éppen az egyház iránti szeretet érzése melegítette át s a hazaszeretettel együtt össze forrasztotta a szíveket.

Hol vagyunk mi ma ettől?

Viszont mit láthattunk a külföldön? Csak a legutóbbi években avagy éppen a nyáron Aberdenben is?

Hogy példát mondjak, reámutatok a presbyteri világszövetség 82 éves titkárára, aki gyalog és lóháton járta be Persiát. Szokatlan hősséggel, nélkülözésekkel küzdve, azért, hogy az egyház iránti szeretetét gyakorlatilag megmutassa.

Engedjék megjegyezni e helyen egy meghatározó személyes emlékeimet. Amikor nemrégiben váratlan hirtelenül meghalt az agg Matthews György, könyveket kaptam hozzátartozóiktól, miket az én nevemre címezve az elhunytjának íróasztalán találtak.

Megindultan vettem e könyveket, melyek tanújelei annak, hogy élete legutolsó óráiban reám gondolt.

S e becses emlékeim utolsó pillanatig sarkalni fognak arra, hogy én is igyekezzem utolsó lehelletemig hazám és egyházam iránti kötelességemet teljesíteni.

S most nézzük a külföldiek után a mi viszonyainkat.

Én igazán nagyon buzgón keresem, de fájdalom, igen kevésbé találom meg a jobb jövő reményére jogosító jeleket.

Azt látom, hogy a materiális szükségletek iránti túlságos aggodalom, a földi javak túlságos szeretete megbénítja és paralizálja a lelkek hevét.

Maguk azok is, kik az egyházak élén állanak, — a mindennapi kenyérért való imádkozás, — gyakran túlekedés mellett, — elfeledik a többi, a lelki javak kultuszát.

Nagyon szomorú például az, hogy Magyarországon a mi egyházunk vezetői és hívei aránylag sokkal kevesebb mértékben vesznek részt az utóbbi időkben a közjóra irányuló önzetlen társadalmi munkásságban, sem mint más hittestvéreink teszik a protestáns országokban, de sőt annál is kevésbé, mint ez országban a más felekezetű lelkészek, vezetőférfiak és hívők.

Mindinkább összezsugorodik azoknak száma közöttünk, akikhez az élő keresztyéni szeretet nevében kérve bekopogtathatunk.

A megpróbáltatás keserveit ez idén különösen minden irányban tapasztaltuk, az igaz.

De nincsen oly rossz, amiben valami jó is ne lenne. A fájdalomból a legszebb dal fakad, im' ez a magyar poézis mottója. A néphumor meg is mondja, — mi lehet a jó a természeti csapásokból is, — reánk idézve a közmondást:

„ha nem is a vallás, Istenhez téríti az oldalnyilallás”.

Az oldalnyilallás ideje anyagi és erkölcsi tekintetben valóban eljött. Mindenütt észleljük, egyházi életünk terén is, mint mezőinken a burján elhatalmasodását.

Én örvideni tudnék a csapásoknak, ha a megpróbáltatások ez esztendejében igyekeznénk felfedezni azt a belsőkben rejtőzött forrást, amelyet annyira körül zár a közönyösség kérge, ... mely igen is létezik, mint a sziklák mélyén is, melyből üdítő ital buzog fel, ha Mózes vesszeje felleli...

Találjuk fel, nyissuk meg e forrást, a keresztyén szeretetet, mely a mi elődeinknek is becses tulajdonsága volt. Avagy ha itthon nem leljük, zarándokoljunk el üdítő italaért külső testvéreinkhez.

A hajdani szoros kapcsolatokat feledve, néhány emberöltő óta szinte elzártan éltünk a külföldi protestáns egyházaktól.

Sokkal kevesebbet érintkeztünk azokkal, semmint szükséges lett volna... Csoda-e, ha elfeledtek, ha bezárultak az irántunk való szeretet érzelmek odakint.

De kötelességünk, hogy felfedezzük azon forrásokat, melyekből mi is életet meríthetünk, kötelességünk, hogy a szeretetet odakint irányunkban felkeltsük. Különösen fontos ez épp ily időben, amikor vigasztalásunkra szolgál, ha felfedezzük s a szomorúság napjaiban a szeretetnek forrását csörgedezni látjuk valahol...

Néhány szó a diakonissza ügyről.

A diakonia kezdete s annak gyökérszájai a biblíából ágaznak szerteszét. Maga Idvezítő Urunk a diakoniónak első mestere és élőképe. Magasztos élete, hogy úgy fejezzük ki, az emberek szolgálatára dicsőül meg itt e földtekén. Testi és lelki áldozatot szívesen hoz testvérei megváltásának érdekében: nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy nagy szeretetével ő szolgáljon az emberiségnek. Kegyes asszonyok járultak hozzá, hogy megosszák vele ez üdvös szolgálatot. Máriák gyöngéd kezei balsamos kenettel járultak hozzá s kísérték el gyászos sirjáig. Az onnan felülről alászállott lelki tűz nemcsak a Mestert dicsőítő igékben nyilatkozott, de lelkesítette bennük a szolgálatra való buzgóságot is, hogy így az apostoloknak segítségökre lehessenek. Ez az áldozatkészség, mint az Ap. csel. 6. r. 1—7. versében olvasható, csakhamar *külön hivatássá nőtte ki magát*. Az apostolok az igehirdetés szolgálatában működtek diadalmasan. A napi szükségletek, élelmezés teljesítése, özvegyek, árvák gyámolítása más kezekre bízott. Ez időtől kezdve az anyaszentegyházban az igehirdetés mellett a diakonia is fontos szerepre volt hivatva. Eleinte csak férfiak foglalkoztak ezzel, de később az azzal járó kötelességeket kegyes asszonyok is szívesen magukra vállalták. Meggyőződtek afelől, hogy e magasztos hivatásra való képességgel Isten a női nemet is gazdagon felruházta, amennyiben az már természeténél fogva hajlandóbb a szeretet munkáinak gyakorlására. Róm. 16. v. 1. v.-ben a levelet vivő Fébe a kenekrei gyülekezet diakonisszájának címét viseli. Az egyháztörténelemben ő, mint első diakonissza szerepel. Látható ebből, hogy a diakonissza intézmény szilárd bibliai alapon áll.

Az apostolok utáni korszakban a diakonisszák működése természetesen mély csendben, szinte titokban mozdította elő a szent ügyet. Ebből érthető, hogy az őskeresztyén iratokban alig tétetik rólok említés. Pliunius, a pogány helytartó, Kr. u. egy század múlva, Traján császárt értesíti afelől, hogy ő két nőt, kiket ő „szolgálók” néven említ fel, kínzással vallasott, hogy kicsikarja tőlök, hogy a keresztyének összejövetelök alkalmával mivel foglalkoznak, de tőlök semmi felvilágosítást nem kapott, csak annyit vehetett ki, hogy rendkívül „babonásak”. Valószínű, hogy a kínzás alatt nyilvános vallomást tettek hitökről s mint hős vértanúk viselték magukat.

Az „apostoli konstitúciók” (Kr. u. 300 körül) alapos értesítést közölnek az akkori idők diakonissza intézményéről. Az ősegyház diakonisszáinak foglalkozása a következőkben állapítható meg: ott kellett állaniok az imádság házainak azon ajtajánál, melyek a nők ülőhelyeihez vezettek. Aztán segítettek a keresztelek szertartásánál, a női katechumenusokat a keresztyénség elemeire oktatták. A nők lelki gondozásánál a lekipásztornak segítettek nyújtottak. Az üldözötteket, betegeket, hitben ingadozókat és gyászolókat — ezek közül is kivált a nőket — a vallás igéivel biztatták és vigasztalták. Tertullian azt írja felölök: „ismerik az emberi szív különféle indulatait és mindazt, ami a nő sorsához fűzve van”.

Most szóljunk még egy pár szót a diakonissza munka jelentőségéről, az egyházi és társadalmi életben. A belmisszió alapítója, Wiechern azt mondta: arra kell törekednünk, hogy az egyházban megvalósítsuk „*Necsak a hit, de a szeretet is érvényesüljön*”. Hogy ez az irányzat, ha szélesebb körben nem is, de bizonyos mértékben a valóság felé közeleg, ezt a diakonisszaképző-intézet fölállításának lehet köszönni, ha arra termett nőket alkalmaz, azokat képezi, előkészíti őket a könyörületes szolgálatára, amit ők Krisztus és az ő egyháza szellemében teljesítenek, még pedig *nem mint mellékfoglalkozást, vagy szórakozást, de olyannak tekintik azt, mint komolyan átélt élethivatást*. Más női tényezők is állanak ugyan rendelkezésre, sokan keresztyéni hűséggel teljesítik szolgálatukat. Érdemüket nem kicsinyeljük. Azonban kétségtelen, hogy Németországban az a körülbelül 20,000 diakonissza alkotja azt a tábort, mely Krisztus zászlója alatt a szeretet és könyörületes fegyverrel terjeszti Isten országát, amely fegyver *nem üt sebet, de gyógyít*, nem háborgást szerez, de békét terem. Úgyhogy a diakonisszák közreműködése manapság a lelki gondozás terén valóban nélkülözhetetlen.

Így például milyen nagy jelentőségű ez arra nézve, akit szomorú sorsa a kórházba vitt, hol aztán nemcsak állandó orvosi felügyeletben részesül, de egyúttal ama mennyei orvos hű leányának lelki ismeretes és könyörületes gondozásában találhat enyhületet. Tőle telhetőleg mindent elkövet a testi felépülés érdekében nem tévesztve sohasem szem elől, hogy a beteg elsősorban is testi gyógyulást keres, de ezen kívül *a testi fájdalmak által elgyötört lelket ennek egyedüli táplálékával, az evangélium igéivel enyhíti és nyugtatja meg*. Ugyanez a teendő az otthonában ápolt betegek körül is.

Avagy ki tudná más a népnek elesett leányait fölemelni, a szégyenben, a bűnben elmerülteknek biztosabban nyújtani a szabadító kezét, mint az a testvéri résztvevő szeretet, mely mindent tűr, mindent hisz és mindent remél?

Általában roppant gazdag az az áldás, mely a diakonisszák munkálkodása révén kicsinyekre és nagyokra testileg és lelkileg gyümölcsözővé teszi a keresztyénség igazságait. Így nyújt a diakonissza intézmény megbecsülhetetlen segédkezet társadalmi nyomorúságaink enyhítéséhez és megszüntetéséhez s ugyanakkor jótékonyan mozdítja elő a népek a keresztyén életben való fejlődését. Vajha az ily célok felé törekvő diakonissza intézmény magyar kálvinista Sionunk egyik fentartó oszlopává izmosodnék!

Polgár Gyula,
református lelkész.

A máramaros-ugocsai református egyházmegye őszi közgyűlése.

A máramaros-ugocsai református egyházmegye folyó évi október hó 6-án Nagyszöllősen, a vármegye-háza nagyteremében tartotta rendes őszi közgyűlését Biki Ferenc esperes és György Endre egyházmegyei gondnok elnökle mellett.

Az esperes imája után György Endre tartalmas beszéddel nyitotta meg a gyűlést, mely szabályszerű megalakulása után d. u. 1 órára tárgyalta le 49 pontból álló tárgysorozatát. Fontosabb tárgyai voltak: a szavazatható bizottság jelentése, mely szerint az ugoecsei részről Szabó Lajos halmii, a máramarosi részről pedig Kisfaludy Ferenc técsői tanítók választották meg a presbyteriumok által 3 évi tartamra tanító-képviselőül az egyházmegyei közgyűlésre. Következett az esperesnek rendes évi jelentése, mely hű képét rajzolja az egyházmegye múlt évi életének. Előadja abban esperes, hogy az egyháztagok vasárnapokon és ünnepnapokon dicsérendő buzgósággal látogatják templomainkat. Biblia- és kátémagyarázat felváltva tartatik 15, kátémagyarázat 9, állandóan bibliamagyarázat 8, állandóan predikáció 2 egyházban. Hétköznapokon mindenütt tartatik istenítisztelet, csak Nagyboeskon nem, ahol az egyháztagok igen távol laknak atemplomtól. A vallásos élet fokozására több helyen történt intézkedés különösen a vallásos iratok terjesztésében fejtettek ki a lelkészek és tanítók nagyobb buzgóságot. A konfirmációra a növendékeket mindenütt a lelkészek és segédlelkészek készítik elő, csupán 3 helyen működnek közre a tanítók. A konfirmációt legtöbb egyházban áldozócsütörtökön tartják, minek következtése az, hogy a konfirmált növendékek az iskolát elhagyják. Miután a konfirmált növendékeket az iskolában tartani a tanévet befejező vizsgáig nem lehet, kénytelenek leszünk életbe léptetni a Népiskolai Szervezet 77. §-ában foglalt azon intézkedést, mely szerint a konfirmálásnak a közvizsgákat közvetlen megelőzőleg az iskolai év végén kell megtörténnie.

Nazarénusok, felekezetenküliek itt még nincsenek. Az egyházi szertartást nem mellőzte senki. Vad házasságok száma 36. Áttért hozzánk 10, kitért 7 egyén. Egyházi és iskolai célra adakoztak a hívek 13,626 koronát. Jótékonytságot gyakoroltak más jótékony célokkal szemben 950 korona erejéig.

Gondnoki számadások eredménye, bevétel: 248,518-59 K, kiadás: 235,380-63 K. Alapok és alapítványok összege az ideiglenes betétekkel együtt 575,934 K. Az összes egyházközségeket 319,409 kor. adósság terheli. Az egyházi épületek közül a nagyszöllősi, salánki, szöllősgyulai, técsői és túrterebesi annyira megrongálódtak, hogy azokat újból kell megépíteni. Az épületek fentartására 18,347 korona fordított. Esperes időszaki jelentéséből örömmel vették tudomásul a kisbábonyi egyház erdő tőkepenzének helyreállítását. Esperes egész lelkesedéssel emlékezett meg főtiszteletű és méltóságos püspök úrnak Máramarosban teljesített generális vizitációjáról. Egy gyönyörű diadalmenet volt az Királyházától egész a máramarosi havasokig. Püspök úr a szeretet szavával mindenkit meghódított, aki őt hallotta.

Bekebelezték az újonnan választott tanítókat és lelkészt. Megerősítették a szöllősgyulai lelkészi állásra megválasztott Tusa Menyhért nagyszöllősi segédlelkészt, kit egyházmegyei gondnok szíves szavakkal üdvözölt.

Tudomásul vették esperesnek a számadásokról és költségvetésekről beadott jelentését. A máramarosszigeti főiskola igazgatótanácsának és gondnokának

jelentéseit, valamint a kormánnyal kötött szerződését közgyűlés helyben hagyta és elfogadta.

A népiskolai tőkesegélyekért beadott fertősalmasi, hosszúmezői, halmii, tiszabökényi egyházak kérvényeit ajánlva terjesztette közgyűlés az egyházkerületre. A fancsikai, tiszakeresztúri, tiszaujhelyi, tiszaujlaki és a nagyarnai egyházak építkezésére vonatkozó tervrajzokat és költségvetéseket közgyűlés megerősítette. A „Magyar Református Segélyegylet”-hez, a közalapi egyszersmindenkori és tőkekamat segélyért beadott kérvényeket meleg pártolással ajánlotta közgyűlés felsőbb egyházi hatóságoknak.

Sárkány Lajos 27 éven át viselt tanácsbírói és iskolalátogatási tisztségéről lemondott. Közgyűlés méltányolva a hosszas szolgálatban kifáradt lelkes érdemeit, a lemondást elfogadta.

Ez utóbbi tisztségre Szabó Lajos egyházmegyei aljegyző választott meg, a tanácsbírói állásra pedig szavazás rendeltetett el.

Dr. Tóth Jenő tanácsbíró és Szűk Sándor verbőci lelkész gyámibizottsági tagoknak választották meg. A pénztárnoki állást Nagy Endre hosszúmezői lelkész tanácsbíró fogadta el. Részére — személyéhez kötve — évi 600 koronát szavazott meg a gyűlés.

Egyházmegyei gondnok megköszönve a nagyszöllősi egyháznak vendégszeretetét és a vármegyei nagyterem átengedését, a gyűlést befejezte.

Gyűlés után a tagok az „Európa szállodá”-ban közeledre jöttek össze, hol vidám hangulatban, egymást érő díkiókban voltak együtt a vonatok indulásáig.

R. L.

HEGYMEGI KISS KÁLMÁN.

1843—1913.

Nagykőrös 1913 nov. 2.

Középületeinken, iskoláinkon a komor gyászlobogó; az utcákon sötét ruhás, megilletődött, meghatott tekintetű polgárok ezernyi serege, búsan kongó harangok, fel-felzokogó bánatos keserv; ime így ment végbe hegymegi Kiss Kálmánnak, a magyar református egyház egyik leghűbb fiának a temetése.

Hetvenegy esztendőre terjedt életében a hazaszeretethez, a hithűségnek, a nevelés és emberré képzés fenkölt eszméinek és az *egyéni* köteleességtudásnak volt törhetetlen bajnoka.

A veszteség nagyságától lesújtva nem is tudjuk, kit gyászolunk benne: az egész embert, a lélek gyermekét-e, aki törekeny szervezetében, csodás erejű szellemével a munka és szorgalom utólérhetetlen példája volt?!... A tudóst-e, aki ismereteinek gazdagságával ragyogó csillag gyanánt világolt s annyiunkat igazságra vezérelt?!... A földi és mennyei haza lelkes fiát-e, aki lángoló hévvel, soha nem csüggedő kitartással, égig szárnyaló áhitattal szólt, munkált, buzdított múlt földi hazánk s az örökélet javainak keresésére s megőrzésére?!... Az „atyát”-e, aki gyermekáldást nem kapva égi ajándékkul a Gondviseléstől, fiává fogadta az egész tanuló ifjúságot s őket nevelt s gyámolt gyermekeivel együtt kimondhatatlan gyöngédséggel övezte, támogatta, vezérelte

az emberré levés nehéz pályáján?!... A szív emberét-e, kinek nem kicsiny húsdarab, nem az élet patakjának lüktető forrása volt csupán ez az emberi szóval nevezett szív, hanem minden fenkölt eszmény, minden jóra, szépre, nemesre irányzott vágy esodásan tiszta lakóhelye, angyali jóságú neje, kiterjedt tekintélyes családja s az emberiség szeretetének mindig tiszta fényt ontó forrása?!

Nem is tudjuk összhangzatos, magasztos, végtelen hitbuzgóságtól, hazaszeretettől s munkakészségtől áthatott, minden nemes érzés mennyei fonálával összefűzött lelkének egyes vonásait külön szemléltetni, hanem egységes keretben állítjuk olvasóink elé, hogy levonhassuk ennek az igaz életnek tanúságait.

A szatmármegyei Poresalmán 1843 aug. 14-én indult útnak ez az értékes élet, mint Hegymegi Kiss Áron — később tiszántúli püspök — és munkácsi Joó Juliánna fia. Középiskolai tanulmányait Szatmárott, Lőcsén és Sárospatakon végezte s ugyanott a Rákóczy György nagy iskolájában lett 1860—66-ig a bölcsészeti, jogi és theológiai akadémiák hallgatója. Iskolai pályáján mindig az elsők között jeleskedett, majd báró Uray Sándorral Pozsonyba ment, mint nevelő. 1867-ben atyja mellett segédlelkész lett s még abban az évben a mándi gyülekezet lelkipásztora. A szatmári egyházmegye levéltárnoksággal, majd aljegyzőséggel tisztelte meg; első állása bő alkalmat nyújtott a tevékeny s nagykészültségű ifjú papnak egyházmegyéje tanulmányozására, mely az erdélyi fejedelmek dicső korában egyik központja volt a magyar reformációnak; a második az egyházak mai szervezetének és kormányzásának elsajátítására vezette, főleg tapasztalatokban gazdag édes apjának, a híres esperesnek irányítása mellett. 1871-ben házasságra lépett néhai Kulifay Sándor egykori nagyölvédi református lelkész és Török Klára, Török Pál pesti püspök húgának leányával, Vilmával. Mándi gyülekezetének igazi pásztora, híveinek édes atyja volt. 1870-ben iskolát, magtárt építtetett, egyházi könyvtárt és segélyalapot hozott létre. Hívei mindent megtettek megmarasztására, de tanulmányai s képzettsége más, megfelelő, szélesebb munkakörbe, az ország szívéhez közelebb vonzották. Egyházmegyéje érdemeit méltánvolva tiszteletbeli tanácsbírájának választotta.

1875-ben a nagykörösi és dunamelléki tanítóképezde tanára, 1883-ban — Magyar Antal halála után — állandó igazgatója lett. Példás akarakterével, kitartással és lelkesedéssel töltötte be — állandó betegeskedéssel küzdve bár — szép állását, melynek terheit a 22 népiskola igazgatása s az intézet anyagi megerősítésének gondjai is emelték, de lelkét gyönyörködtetve foglalkoztatták.

Már gyakorlati lelkészsége idején megkezdett irodalmi munkássága itt növekedett életetadó, hatalmas szellemi tereket áldásosan beözönlő gazdag folyamává. Tekintélyes könyvtárt tesz ki egyházi, nevelésügyi, szónoklati és gazdasági műveinek be-eses száma, úgy, hogy Szigeti Waga Jánossal együtt ő Nagykörös legtermékenyebb írója. Tankönyveit, imáit s beszédeit ma is szelvében használják s olvasásuk a hármastól négy folyam mellékei.

Csak a halál tudta kiútni fáradhatatlan munkás kezéből! csak a halál tudta ledönteni élethivatásának ideális lelkesedéssel magasra emelt piedesztáljáról. Kérleltük, vonuljon a jól megérde-

melt nyugalom pihentető berkébe: nem tette. Mint az őrtálló, utolsó lehelletéig, evangéliumi hősies-séggel állott meg a helyén, melyre a gondviselés és hajlama rendelték. Egész életének vezéreszméje ez az igazság volt, hogy: elvesz a nép, mely tudomány nélkül való!... Elvész a nép, mely földi hazáját mindhalálig tartó, hűséges áldozatkésztséggel nem szereti!... E kettős eszme felvirágoztatásáért élt, küzdött és halt meg!

A munka mezejéről vittük a sír csendes ölébe s eredményekben gazdag életének kettős tanúságát, emberileg tökéletes földi vándorlásának igazságait felírjuk hálánk és kegyeletünk érc táblájára: *igaz volt és jó volt!*...

Igaz a tudásban, az istenfélelemben, a honfiú kötelességérzetben, nemzetének, népe ifjúságának szeretetében emberi s társadalmi kötelességének teljesítésében.

Jó férji, családi s nyilvános életében, a felebaráti szeretet, könyörületesség és nagylelkűség gyakorlásában.

Méltán gyászolja hit, haza, emberiség; szerető családja, sok ezer tanítvány áldja emlékezetét.

Midőn sokat szenvedett, fáradt testét örök nyugalomra helyeztük a jóságos anyaföldben, halhatatlan emléke felett megzendítjük az örökélet szavát:

„Akik sokakat az igazságra vezérlelnek, mint a csillag örökkön-örökké fénylenek”.

Legyen pihenése csendes, emléke áldott.

Horváth József.

Templomavatás Klopódián.

A református egyházi élet csaknem négyszázados történetében azok a legszebb vívmányok, amelyek az utolsó évtizedekben a nemzetiség-lakta vidékeken egymásután emeltettek: a csillagos tornyok, a magyarság kulturálatái, a világitó, fénylő, a magyar nyelvet terjesztő védvárak. Hazánk különböző helyein már ott állanak ezek az őrhelyek, benne a lelkes apostolok, a magyar református lelkipásztorok. Ezek mellé sorakozott most Klopódia, Temes megye ezen virágzó községe a maga impozáns templomával és parochiájával. Ott áll a község legszebb helyén épült magaslaton a csillagos torony is és hirdeti az ég felé törő lelkes buzgóságot, a magyar nemzeti eszme diadalmas kibontakozását, hódítását. Nem egyedül szűk látkörű felekezeti tendencia az, amely Klopódián széket emelt az evangélium hirdetésének. A tiszántúli református egyházkerület és a békésháti egyházmegye bölcs és nagynevű vezetőit a felekezeti érdek és a vallásos szükségletek kielégítésén kívül a magyar nemzeti érdek is vezette, mely e nemzetiség-lakta poliglott vidéken a kálvinista egyház megalkotásával hathatós támogatásba részesül.

Ez a buzgó lelkesedés hozta létre már előbb a klopódiái egyházat, ez alkotta meg esodálatos gyorsasággal most annak templomát. Örök időkre emlékeztető marad a klopódiáinak első templomuk felavatása. Eddig a szükséghez képest berendezett imaházban tartották istentiszteletüket, amely helyiség az utóbbi időkben mindinkább szűkebbnek bizo-

nyult, de a hívek lelkesedéséből, az elvetett mustármagból ma már ott áll a terebélyes fa, a gyönyörű templom, a kényelmes paplak, mely díszere válik a községnek. A góth stílusban épült templomot Somogyi Ferenc dettai építő mester építette 25.500 koronáért. Kár, hogy a hívek — valószínűleg valami külső befolyásnak engedve — a szószéket, mint valami oltárt a templom végébe tétették. Egy ilyen kisebb helyen, oly sok felekezet között, nemcsak külsőleg, de belsőleg is meg kellett volna mutatni, hogy kálvinista templomot építettek. Már pedig ezen templomokban a szószék nem a templom végén, hanem annak közepén van.

E nagy munkát a lelkekben élő igaz hit: a vallás és haza szeretete hozta létre. Ez szülte a lelkes férfiakat, ez adta az anyagiakat az építésre, a buzgó lelképászorokat: Tarnóczy Lajost, jelenleg bihari lelkészt, ki fáradságot nem ismerő buzgalommal kezdeményezte a templom építését, Kosdi Jánost, akinek idejében befejeződött, Illek Jakab gondnokot, aki anyagi erőinek jórésztét adta e nemes munkához. Az egyháznak buzgó, lelkes presbiterei: Gruber Lajos és Jakab, Röhrig Keresztély, Köhler Baltazár, Adamek Frigyes és Paul Fülöp: mind élő bizonyosságai a hithűségnek e munka körül.

Ott áll mindenek felett dr. Baltazár Dezső, gróf Degenfeld József főgondnok, Futó Zoltán esperes, dr. Fekete Márton egyházmegyei főgondnok buzdításával, áldozatkészségével a tiszántúli református egyházkerület és békéscsaba egyházmegye egész jóakarata. Ott van a hívek páratlan áldozatkészsége, amely több mint másfélezer koronát rakott össze rövid idő alatt (200 lélek) az építés céljaira. A templomépítéshez az országos református közalap 10,000 korona segéllyel járult. Országos gyűjtésből 370 kor. folyt be. Jauza Vince nyug. lelkész időn nyugdíjba vonult, 6 éven át díj nélkül szolgált ki az egyházat s ezen időről a papi jövedelmek tőkésítették a templom céljaira, ami szintén tetemes összegre szaporodott. Somogyi Ferenc építő mester a toronyórát csináltatta 800 korona értékben és a templomot a saját költségén kifestette. Miklóssy Géza jótékony célú mulatságokat rendezett, melyek 230 koronát jövedelmeztek. Kepü Jánosné a szószék és úrasztalához terítőt készíttetett 50 korona értékben, Besch Mátyásné pedig keresztelési edényt ajándékozott.

Bámulatossá lelkesedés, jóakarata teremtette a klopódiai templomot. Úgy látszik, mindenki lelke megérezte a szükségét, hogy Klopódián kell a református templom. A klopódiai reformátusok 70 évvel ezelőtt jöttek be hazánkba, akkor még a nyelvük cseh volt. De később mindinkább belátták a magyar nyelvnek a szükségét s ma már, különösen az utolsó évtized óta, mióta Barthos László református tanító és az ottani állami iskolák igazgatója ott működik — dicséretre méltó haladást mutatnak benne.

A templom felavatása lélekemelő ünnepek keretében október hó 26-án folyt le. Dr. Baltazár Dezső püspök és kísérete már 25-én este érkezett Klopódiára. Fogadtatására Gátaljára a presbyteriumból a következők mentek: Rác Károly lelkész, Kiss Varga János községi jegyző, Miklóssy Dénes postamester, Illek Jakab egyh. gondnok, Gruber Henrik, Gruber Lajos, Gruber Jakab, Adamek Ignác és Paul Fülöp. Gátalján a püspököt a gátaljai és végvári egy-

házak nevében Zöld Mihály lelkész vezetésével 50 tagú küldöttség üdvözölte, a szigetfalui egyház részéről Imre Árpád lelkész mintegy 20—30 tagból álló küldöttséggel. Üdvözölte továbbá a gátaljai róm. kath. plébános és Nyácsik Endre nyug. ex. lelkész. A klopódiai állomáson Korossy György járási főszolgabíró a járás nevében. Dr. Baltazár Dezső püspök Wekerle Sándor vendége volt. A bevonulásnál a kastélyhoz vezető bejárónál iskolás gyermekek lámpionnal fogadták a püspököt, két iskolás gyermek pedig köszöntőt mondott és virágcsokrot nyújtottak át neki. Az ünnepség alkalmából az egész község lobogódiszt öltött, másfélezerre tehető az ünneplő közönség száma. A templom zsúfolásig megtelt közönséggel. Az előkelőségek között ott láttuk: Wekerle Sándor volt miniszterelnököt és nejét, Manassy Gyula földbirtokos országgyűlési képviselőt és nejét, Korossy György járási főszolgabírót stb. A felavatási szertartást dr. Baltazár Dezső püspök végezte, ki gyönyörű imájával, beszédével meghódította a lelkeket. Segédkeztek neki: Fekete Gyula nagykikindai lelkész, ki mélyen járó, nagy tudásra valló beszédében fejtegette a klopódiai templom jelentőségét. Kiss Ferenc theologiai tanár, egyházkerületi főjegyző és Zöld Mihály végvári lelkész úrvacsorát osztottak. Futó Zoltán esperes pedig magas szónyalású záró imát mondott. Istentisztelet közben a klopódiai végyeskar Barthos László egyházi énekvezér vezetése mellett két egyházi éneket adott elő a tőlük nem várt precizitással.

Istentisztelet után küldöttségek egész hosszú sorozata tisztelte meg dr. Baltazár Dezső püspököt, ki szeretetteljes fogadtatásban részesített minden jelentkezőt. Az ünnepélyt lakoma fejezte be, melyen mintegy másfélszázan vettek részt. Az első felköszöntőt dr. Baltazár Dezső püspök mondta a királynak, mit a jelen voltak állva hallgattak végig. Köszöntőt mondtak még: Kiss Varga János jegyző a püspökre, Kiss Ferenc Wekerle Sándorra, Wekerle a püspökre és kíséretére, valamint az egyházi személyekre, Pop Virgil román lelkész a világiak apostoloskodására, Zöld Mihály Jauza Vince nyug. lelkészre, végül dr. Baltazár püspök a szép összhangzásra, melynek fényes tanúbizonysága volt ezen ünnepély is.

A püspök kíséretével a dlutáni vonattal visszautazott székhelyére, Debrecenbe. Festői látványt nyújtott az állomásra történt kivonulásakor a tiszteletére összetoborzott mintegy 50 főből állott lovasbandérium.

A felejthetetlen ünnepélyt a Burmann-féle nagyvendéglőben népből fejezte be.

Az ünnepélynek felséges idő kedvezett. A gyönyörű kék ég alatt ózondús tiszta levegő árasztotta el a kis falut. Az ünnepély rendezéséből Kiss Varga János községi jegyző, Miklóssy Dénes postamester, Rác Károly lelkész, Gruber Henrik, Barthos László és Miklóssy Géza egyetemi polgár vették ki részüket.

Az ünnepély lefolyásának kellemes hatása alatt állván még ma is, magasztosult lélekkel óhajtom, hogy a szép missziójú egyház fejlődjék, gyarapodjék ad multos annos!

Versec.

Szabó Géza,
egyházi jegyző.

Egy barátságos válasz.

(Az ígéhirdető ügyvédje útján, felszólítást intézett régi hátralékosaihoz tartozásuk megfizetése végett. Erre egyik a szerkesztőhöz intézett levélben egyszerűen letagadta adó-ságát. Így jött létre ez a barátságos válasz.)

Nagybánya, 1913 nov. 2.

Kedves Kollega!

Meg fogja engedni, hogy a kiadóhivatal — hitelesen vezetett könyvekből — egészen pontosan meg tudja állapítani, hogy hány és mely füzet Igehirdető küldetett. Önnek, kedves kollega, annak ellenére, hogy b. előfizetése 1906 augusztus hónappal lejárt, megküldötte a kiadóhivatal a szeptember, október és novemberi füzetet is. A novemberi füzethez aztán egy vörös színű cédula volt mellékelve, amelyen kértük a hátralékosokat, hogy hátralékaikat beküldeni szíveskedjenek, nem különben a decemberi füzet már nem megy a címökre. Ezt a figyelmeztetést be is tartottuk. A decemberi számot már Ön (és vagy 120 társa) nem kapta, de viszont mi a szeptember—november havi füzetek árát néhány helyről (száznál több beküldte!) máig se kaptuk meg. Könyveink annyira pontosan vezetettek, hogy pl. azt is tudjuk, mit irtunk e tárgyban 1907 február 26-án, meg 1913 február 27-én, etc.

Arra is megvan a speciális okunk, hogy miért sürgetjük mi azt az elmaradt 3 K-t. Elhíhetem, hogy az Igehirdető anélkül is meg tudna élni. De végtelenül rosszúl esik nekem, valahányszor hallom, hogy a református lelkészek megbízhatatlanok, lelkiismeretlenek minden efajta ügyben. Pl. Debrecenben azt állítják *Hoffmannék*, hogy a Magyar Naptár árából mintegy 10,000 korona maradt vissza a lelkészeknél (!) akik se a naptárakat, se azok árát nem küldték be a kiadónak.

Hát én ez ellen a vád ellen mindig és mindenütt tiltakoztam és hivatkoztam — legutóbb a Magyar Naptár ezidei szerkesztője előtt — az Igehirdetőre, amely folyóiratnak a révén én is ösmerem valamenynyire a református lelkészi kart. És nálam a dolog úgy áll, hogy 8 év alatt az előfizetéseknek alig 1½ százaléka maradt veszendőben. Persze, nálam is akadnak — mint pl. Ön is, kedves kollega — akik adósok maradnak. De végre is, ez a 1½% nem a világ. Igaz, hogy 1.000,000 korona után az is 15,000 K.

Természetesen, én azt szeretném, ha az igazságnak megfelelően azt állíthatnám nyílt színen, hogy a Hoffmannék vádja: rágalom. De mindaddig, míg én is tudok lelkésztársakat, akik a barátságos és törvényes felszólításokat eleresztik a fölök mellett, nem merem állítani, hogy Hoffmannéknek nincs — legalább részben — igazuk. *Hegedűsék* pedig azt felelték nekem, hogy: lehet, hogy a lelkész az ő lelkésztársának megfizet, de a könyvkereskedőnek sokan nem fizetnek. Ami megint szomorú. Bár, hogy a lelkész-szerkesztőnek sem mindig fizetnek meg: mutatja az a bizonyos 1½%. Amihez Ön is hozzájárul szerény 3 K-val.

Afelől nyugodt lehet, kedves kollega, hogy ügyvédünkkel minden eshetőséget megbeszélünk és — ha éppen kedvünk volna heccelődni — csinos összegbe kerülő pert akaszthatnánk a nyakukba adó-

sainknak 3—6—9—12 koronáért. És a perköltséget nem a kiadóhivatal fizetné!

De ime, ünnepélyesen kijelentem, hogy az Ön 3 koronájáért nem fogunk perelni. (S talán másokéért sem.)

Csak mindenesetre szerettem volna, ha a kerületi gyűlés alkalmával szemökbe mondhattam volna a kerület zsidainak, hogy a református lelkészek nem tartják meg maguknak a más pénzét.

Szíves üdvözlettel vagyok, szerető kartársa,

Soltész Elemér.

A kecskeméti egyházmegye lelkészi egyesületének javaslata az E. T. revíziója tárgyában.

Vége.

VII. törvénycikk.

A lelkészi nyugdíjintézetéről és gyámegyletről.

A 6. §-t akként kell átalakítani, hogy a nyugdíj-intézet kötelezett tagjai legyenek az állandósított hitoktatók, a vallástanárok (amennyiben a tanári nyugdíj-intézetnek nem tagjai) s a tanítói állásra nem alkalmazott énekvezérek, úgy azonban, hogy a fentartói 2% járulékot az énekvezéri állást fenntartó egyházközség fizesse.

E rendelkezés indoka az, hogy ezek nyugalmi ellátásáról más úton gondoskodva nincs, ehez képest a 6. §. a következő lenne:

6. §. Az országos református lelkészi nyugdíj-és özvegy-árva intézetnek tagja:

a magyar korona területén, vagy általában az öt egyházkerület fennhatósága alatt jelenleg működő, vagy ezután szolgálatba lépő rendes és missziói lelkészek, állandósított hitoktatók, vallástanárok amennyiben más intézet részéről nyugalmi ellátásban nem részesülnek) és a tanítói állásra nem alkalmazott énekvezérek;

de tagjai lehetnek az állami, alapítványi és törvényhatósági közintézeteknél működő lelkészek is, ha a jelen törvényben a lelkészekre megállapított feltételeket úgy ők, mint az állásukat fenntartó testületek ép oly mértékben teljesítik.

A 10. §-nál oly irányú módosítás szükséges, hogy egyrészt a lelkészek ne kényszerítenek idő előtti nyugalomba vonulásra, másrészt pedig az egyházközségek érdeke is szem előtt tartassék, de a lelkészek a méltatlan zaklatástól megmentessenek. Ehez képest ezen §. a következő szövegben állapítandó meg:

10. §. A nyugdíj-intézetnek azok a kötelezett és jogosult tagjai, akik abba szabályszerűen felvételtek, a nyugdíjra a következő esetekben tarthatnak igényt: a) ha állandó jellegű testi vagy lelki fogyatkozás miatt hivatalukat még káplán segélyével sem képesek betölteni;

b) ha negyven évig szolgáltak, vagy hetvenedik életévüket betöltötték;

c) ha reájuk nézve egyházi közigazgatási bírósági ítélettel, munkaképtelenség, vagy állomásukon sikeres hivatal folytatási képesség hiánya állapítottik meg.

A c) pont esetében az eljárás rendszerint hivatalból indítandó meg, ha azonban az eljárás megindítását a gyülekezet tagjai kéri, a kérelemnek csak úgy adható hely, ha a vádat az egyházmegyei ügyész magáévá teszi. Ha azonban ez be nem következik, de panasztevők az eljárás folyamatba vételét ennek dacára szorgalmazzák, akkor panasztevők kötelesek szorgalmazó kérvényük beadásával egyidejűleg az egyházmegyei pénztárba 500 koronát letétként befizetni, mely összegből a panasz alaptalansága esetén első sorban a felmerült eljárási költségek nyerne fedezetet, a maradék pedig az országos lelkészi nyugdíjintézet javára fordítandó.

A 14. §-nál három módosítás válik szükségessé; egyik oly irányú, hogy a nyugalmi ellátás kezdete a javadalom megszűntének időpontjával egybe essék, tehát üres idő ne maradjon; a másik pedig az, hogy a nyugalmi ellátás havonként, vagy negyedévenként előre fizetlenség; végre, hogy a már kifizetett ellátási összeg semmi részében se legyen visszakövetelhető. Ez utóbbi intézkedés annál inkább indokolt, mert ezen törvény, eltérőleg más nyugalmi ellátást szabályozó törvényektől és szabályrendeletektől, temetési költségekről nem intézkedik. Ezekhez képest ezen §. a következőleg állapítandó meg:

A megállapított nyugdíj összeg negyedévenként előre fizetendő, akként, hogy a nyugalmi ellátás kezdetének napjától a legközelebbi negyedévig terjedő időre eső összeg képezi. A nyugalmi ellátás kezdetének időpontja mindig a nyugdíjazási határozatban állapítandó meg és pedig akként, hogy ez időpont lehetőleg összeessék a hivatali javadalom élvezésének megszűntével.

A már egyszer esedékessé vált és kifizetett nyugdíjrészlet sem egészben, sem részben vissza nem követelhető.

A 15. §. c) pontjának módosítása azon okból szükséges, hogy a nyugdíjintézeti tagok családjai, a családfelelő hibája miatt ne bűnhődjenek, károsodást ne szenvedjenek. Ez okból a §. végére a következő szöveg jön:

A c) pontra vonatkozólag megjegyeztetik, hogy ez esetben a nyugdíjigény elvesztése kizárólag a családfelelőre vonatkozik; a családtagok pedig úgy tekintetnek, mintha özvegyiségre, illetve árvaságra jutottak volna.

A 19. §-nál azon módosítás válik szükségessé, hogy az özvegyi ellátás épen úgy szabályoztassék, mint az árvák nevelési járuléka, azaz az özvegyi ellátás ne tétessék függővé 5 évi tagdíj befizetésétől és hogy az özvegyi ellátásból csak a már esedékessé vált belépési és tagdíjak legyenek levonhatók. Ezekhez képest a 19. §. a következőleg lenne szövegezendő:

19. §. Az országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet kötelezett és jogosult tagjainak özvegyei és árvái, tekintet nélkül az elhalt férj által élvezett fizetés, illetőleg nyugdíj mennyiségére és általa eltöltött szolgálati évek számára, mindnyájan egy és ugyanazon összegű évjáradékban, illetőleg neveltetési, esetleg gyámolítási segélyben részesüljenek.

Amennyiben a belépési járuléka, vagy a visszamenőleg beszámítandó évek utáni tagdíj egészben, vagy részben még hátralékban volna, ezeknek csak már esedékessé vált részletei, valamint a már szintén

esedékessé vált hátralékos évi járulékok vonhatók le két év alatt, az özvegy évjáradékából, vagy a teljesen árvák neveltetési segélyéből.

A 20. §-nál felhatalmazás adandó az egyetemes konventnek az özvegyi évjáradék felemelésére. Ehez képest ezen 7. a következőleg szövegezendő:

20. §. Az özvegyi évjáradék összege egyelőre 600 koronában állapítottatik meg, amely összeg azonban az intézet fejlődésének eredményéhez képest az egyetemes konvent által egész 1200 koronáig felemelhető.

A 22. §. b) pontja oly irányú módosításra szorul, hogy az összhangba hozassék a 15. §. c) pontjára nézve tett módosítással, mely szerint az egyházi bírósági jogerős ítélettel hivatalvesztésre ítélt egyén ne özvegynek s gyermekei apátlan árváknak tekintendők. Ezekhez képest a b) pont átalakítandó, illetőleg következőleg szövegezendő:

b) „akinek netáni férje állásáról önként lemondott”. (A pont többi része kimarad.)

A 23. §-nál gondoskodni kell az esetre, ha a nyugdíjat élvezett, de újból férjhez ment özvegy ismét özvegyiségre jut. Ehez képest az a) ponthoz a következő toldalék jön:

Újbóli özvegyiségre jutása esetén azonban az özvegyi nyugdíjra való jogosultsága feléled, ha férjhezmenetelével alkalmával végkielégítésben nem részesült, vagy elhalt utóbbi férje után újabb nyugalmi ellátásban nem részesül.

A 24. §. második pontja kihagyandó, tehát a neveltetési segély is minden árvának kiadandó, ha azok száma a 6-ot meghaladja. Hiszen ez esetben még fokozottabb mérvben szükség van a segélyre.

A 25. §-nál a korhatár 24 évben volna megállapítandó, de viszont a megszűnési okok közé az önálló keresetbe jutás is felveendő. Ehez képest a 25. §. 1. pontja következőleg szövegezendő:

Az árvák 24-ik életévüket betöltötték, vagy előbb is, ha házasságot kötöttek, vagy ha önálló keresetbe jutottak. (A pont második része marad.)

A 26. §. átdolgozása felesleges, mert annak a régi gyámintézettel kombinált rendelkezései, a törvénynek egyéb rendelkezéseit egyáltalán nem alterálják; ellenben a II-ik t.-c.-nek a kegyeleti időről szóló hatodik fejezete, azaz a II-ik t.-c. 75—83. §§-ai, ötödik fejezeteként ezen törvénybe átteendő, mindazáltal a következő kiegészítéssel:

A 75. §. a szerzett jogok értelmezése érdekében egy ponttal kibővítendő volna ekképpen:

Szerzett jogokra hivatkozhatnak azon lelkészek özvegyei, akik az 1904. évi II. t.-c. életbe lépte, 1907. augusztus 1-ső napja előtt, kötöttek házasságot.

Az áthelyezett fejezet §. számai itt 31—39. lennének.

Előadók:

Az I. t.-c.-nél: Mészáros János kecskeméti lelkész.

A II. t.-c.-nél: Veress István izségi lelkész.

A III—IV. t.-c.-nél: dr. Hetessy Kálmán ökörskei lelkész.

Az V. t.-c.-nél: Takács József ceglédi lelkész.

A VI. t.-c.-nél: Kiss Zsigmond abonyi lelkész.

A VII. t.-c.-nél: Simon Ferenc jászberényi lelk.

IRODALOM.

Könyves Tóth Kálmán „utolsó könyve“. Harmincz kötet könyv jelzi azt az utat, amelyet Könyves Tóth Kálmán, az ismert nevű, érdemekben megőszült debreceni lelkész-poéta, a magyar irodalom kiváló munkása, befutott és ez idő alatt szóval és tollal olyan emléket állított magának, amely méltán büszkeség tehetné. De a veterán költőt nemhogy küszkévé fogta el, hanem olyan, szinte páratlan szerénység, amely csak az igazi nagy lelkeknek a sajátja. Kerek félszáz esztendő lelkészi és költői működésének lehetőségűl harmincadik kötetét bocsátja útnak és a költeményes kötet élére előszót ír, amelyben búcsúzik közönségétől: „Óhajtanám, — írja — hogy mielőtt ott fenn találkoznánk, legyen önök előtt egy olyan emlék, amely öreg barátjukra emlékezteti. Mintegy kézirat gyanánt „Emlékül“ nyújtom át ezen *utolsó* művemem, hogy beszélgessünk még akkor is, amikor minket egymástól messze távol zár el“. Lehetetlenség elfogódottság nélkül olvasni ezeket a sorokat, amelyekkel a reszkető kezű, de annál melegebb lelkű poéta búcsúzik lantjától. De nem hiszünk ebben a lemondó biztatásban; rácafol a költő megkapó poézise, üde frissessége és az a még ma is — ötven esztendő írói munkásság után — megnyilatkozó költői lendület, amely szép színes rímeiben, megnyilatkozik. Az ötven esztendő írói múlt nemhogy nyomot hagyott volna költészetén, hanem még himesebbé, mélyenjáróbbá és erőteljesebbé tette. Az „Emlékül“ című kötet Könyves Tóth Kálmán legkülönbözőbb verseit tartalmazza. A vidám elem talán kevéssé árad ki belőlük, de van közöttük derűs vers is. Annál több a borongó, életbölcsességgel teli poéma, amely hiven megszólaltatja az ősz költő lelkének minden érzését. Rendkívül hatásosak és tartalmasak a költő hazaszeretettől áthatott versei és áhítatos szépségekkel vannak teli azok a költeményei, amelyek „Az Űr előtt“ gyűjtőcím alá kerültek. Aki hetvenhat esztendő korában oly lendületesen dalol, mint Könyves Tóth Kálmán, attól még méltán sokat várhat az irodalom, annak még nem szabad pihennie, annak ez nem lehet utolsó kötete. A szép kiállítású, nagyértékű verseskönyvet Debreczen város nyomdávalallata adta ki és öt korona az ára. A címlapján ott van a költő jól sikerült arcképe. (Az Ujság.)

Előfizetés a Semaine Religieuse-re. Egyik külföldi olvasónk azt a kérdést intézvén hozzánk, hogy elő lehet-e fizetni a *Semaine Religieuse*-re október 1-től: azt válaszoljuk, hogy lapunkra elő lehet fizetni akár 9 hónapra, 1913 október 1-től 1914 június 30-ig, (előfizetési díj 7 franc 25 centimes, a postaköltséget is beleértve), akár 15 hónapra 1913 október 1-től 1914 december 31-ig. (Előfizetési díj 11 franc 25

centimes, a postaköltséget is beleértve.) Az új előfizető kértére a „*Nouvelles de Hongrie*“ szeptember hó végén megjelent száma is megküldhető ingyen, a második számmal együtt. Genf, november 1. Semaine Religieuse kiadóhivatala Librairie Jullien.

A „**Vasárnapi Ujság**“ november 2-iki száma pompás képet közöl az aradi kulturpalotáról, a tordai közművelődési házról, a Nemzeti Színház és az Operaház újdonságairól, a kerepesi-úti temető új művészi síremlékeiről, Sarmizegethusáról, stb. Különösen érdekesek a *tangó* pompás fölvételei. Szépirodalmi olvasmányok: Lakatos László és Grazia Deledda regénye, Szép Ernő, K. Lippich Elek és Bodor Aladár versei, Berkes Imre novellája, Kupcsay Felicián tárcacikke. Egyéb közlemények: egy XVII. századi érdekes soproni ház, cikk a braunschweigi trónörökösről s a heti rendes rovatok. Irodalom és művészet, sakkjáték stb. A „Vasárnapi Ujság“ előfizetési ára negyedévre öt korona, a „Világkrónika“-val együtt hat korona. Megrendelhető a „Vasárnapi Ujság“ kiadóhivatalában. (Budapest, IV. Egyetem-utca 4. sz.) Ugyanitt megrendelhető a „Képes Néplap“, a legolcsóbb ujság a magyar nép számára, félévre két korona 40 fillér.

KÜLÖNFÉLÉK.

Vasárnapi levél.

Betű és szellem. Mint Faraó éhes sáskái lepik el mostanában a papi íróasztalokat a különféle kitöltésre éhes nyomtatványok. Szép és nagy gondolatok szolgálatában repkednek e papiroskák. Tudja Isten! de a vallásos élet klimája nagyon „eleszkimósodott“. Valami megmeredés ül a szíveken és apatikus tekintet a szemekben. Ez a hideg szél, mely hórétgekről és jégmezőkről csapott kellemetlenül az arcunkba, a sopánkodások és asketikus fejesóválások után realisabb tere szorított le. „A vallás csődje“ nem imponál ugyan nekünk, de a fölényesek felületes mosolyával sem surranhatunk el ama tény előtt, hogy a vallásos élet hőintenzitása rohamosan esik a fagypontra felé. Ez a faktum megdöbbenett, majd gondolkodóba ejtett. A remédiumok, tervek egymásután kínálkoztak fel tépelődésünknek, míg végre megtettük az első lépést: elküldjük a betűt, hogy szellemet neveljen, hozzányúlunk a statisztika megbízhatatlan számaihoz, hogy fokai legyenek — a felületességnek és egyéni hiúságnak is odadobott fokai — a vallásos áram feszültségének. És megkezdjük a „papirosapostolkodást“. Én ezektől a nyomtatványoktól mit sem várok, ha még oly alaposággal szövődnek is egymásba a kérdések, mint a parochiális körök kitöltendő ívein. És ha van dekadencia, én azt nem papirokkal fedném el, hanem szellemeket nevelnék. Mondjuk és higyük el, hogy kenyérkiáltásainkkal el kell már hallgatnunk. A megélhetés problémája — mondjuk — meg van oldva és nem egy ügyes financiai sakk-matt húzással panaszaink ellen, elodázva. (A korpótlékra gondolok, amely éppen a kezdő évek anyagi krisisein nem segít.) Csapjuk be ezzel az illúzióval önmagunkat és csináljuk meg a második lépést: *állítsuk fel pásztornevelő intézetün-*

ket. Pastor fit et non nascitur. Istenem! mi egy gyönyörű ideának vagyunk szent rabjai: az Istenországának fundamentorai és nem igyekeznünk hadsereget állítani elő. De nevelünk! Dehogyan nevelünk! mi csak *loborozunk*. Mi kapunk az élettől sok, szép, okos, magyar, fiatal lelket s azután a pszichológiai alakulások kritikus idejében magukra hagyjuk és az arravalóság maximumát, a papi lelkület kritériumát könnyelmű liberalizmussal a studiumevésben és a vizsgálatok hypokrizisében állapítjuk meg. Pedig, ahol a tendenciáknak és terveknek diadalrajutásáért harcolnak: ott gyúrnak, faragnak, lelket öntenek és idomítanak. A mi pap-typusunk ez életnek nagy értékekkel és zelotákkal benépesedett mezején egy vézna statisztika, *hóna* alatt a studiumok kopott füzetével, lelkében halvány derengésekkel, a tennivalók ki sem alakított körvonalaival. Nekünk első sorban nagy lélekidomárokra van szükségünk, akik a négy esztendő intézeti élet medrében az ő gyönyörű modelljeiket száz és száz lélekben a valóságra hívják. Nekünk azt a „materia prima“-t, amit az öskollégium keblére ölel, nem szabad a lelki elkótyavetyélésnek odahagyni, hanem abban öntudatot az állás méltóságának, terhének és expansív erejének öntudatát belevinni, ideálokat ültetni a papi kényelmes kenyérkeresés *hivatásnak* elnézett alacsony vágya helyett.

Én egy fejében művelt, felfogásában emelkedett, fenséges hivatásának minden vonatkozásában otthonos református papságban találok a helyzet kulcsát. És, ha a társadalmi mérlegelésben ma bizonyos lenézéssel „intéznék“ el, nem ugrom be annak a sofizmának, amely folytonosan anyagi tehetetlenségre mutat, mert erős a hitem, hogy ha azokat az értékeket, melyeket kicsillanthatunk, be is vinnék az emberek közé, szellemi és erkölcsi előkelőségünk a szó szoros értelmében „tiszteletessé“ tenne bennünket. De ugyanakkor tudom azt is, hogy ehhez az öntudatos nevelés és nem *beneficiális kitanulás* kell.

A legkisebb gyülekezettől kezdve fel egészen Debrecenig, egy szent korteskedést kell megindítani: adjanak, ha csak egy téglát is egy papnevelő intézetre, ahonnan majd, mint poraiból feléledt fönix kiindulnak az ősrégi típusok nagy, diadalmas útra, amit az elméjük fénye, a lelkük pünkösdi tüze tesz olyan széppé, irigylétté, követnivalóvá!... Azután?... Jöjjenek a rubrikák!

Décezy.

— **Claparède Sándor halála.** Mi reánk magyarokra nagyon rossz év volt a mostani. Épp a legjobb barátokat ragadta el tőlünk a halál. Alig lélegzettünk fel a messze távolból, ködös Albionból érkezett nehéz fájdalmat hozó hírből, hogy hazánk régi hűséges barátja Mathews meghalt, máris dr. Balogh Ferenc koporsója mellett kellett gyászruhába öltöznünk. Most pedig Budapestről vesszük a rettenetes hírt, hogy Claparède Sándor, a genfi egyetem disz-doktora, a mi Tudományos Akadémiánk kültagja folyó hó 1-én, rövid szenvedés után, de rém tragikus körülmények között meghalt. Claparède Sándor előkelő és gazdag szülőktől a szabad Svájcban született. Ifjúságában megismerkedett egy hómezővásárhelyi magyar leánnyal, akit feleségül is vett. Házassága döntő fordulót hozott életére, mert egészen hozzánk kapcsolta. Ideális ember volt. Szüleitől tekintélyes pénz összeget örökölvén, fel volt mentve a

kenyérkeresés gondjától, s szabad tetszésből művelte a tudományt. Folytonosan művelte magát. És amellett rendkívül buzgó, vallásos ember volt. A világ belmissziói egyesületeinek vezérkarában mindenütt ott lehetett látni. Hazánkat pedig sok magyarnál jobban szerette. Genfi palotája mindig nyitva állott a magyarok előtt. A genfi Kálvin-jubileum óta meg úgyszólván egyedül hazánk s egyházunk külföldi összeköttetésén dolgozott. Nejét tavaly nyáron elragadta tőle a halál, a farkasréti virágos sírhalom még jobban hazánkhoz kapcsolta. Többször volt nálunk, mint odahaza. Talán fájalmát akarta elleplezni, talán sokszoros hozzánk való utazásának akart okot adni az idén megindított francia nyelvű folyóiratával, amelyben egyedül a magyar református egyházat ismertette a külfölddel. Fájdalom, csakhamar szerkesztő változás keletkezett. Addig-addig himezgette, szövögette szép szándékaival, általunk kellőképen meg nem hálálható tetteivel körül forrón szeretett neje sírhalmát, míg alig egy esztendő múlva maga is beleroskadt. A keresztyén ifjúsági egyesületek gyűlésére jött el most hozzánk s a halottak napjára várt, hogy virágokkal borítsa el neje sírhalmát. Péntek este lefeküdt, másnap egy úri család ananászt küldött neki. Az ananászt hozó fiú zárva találta az ajtót, kopogtatott, de nem jött válasz. Bekukucskál a kulcslyukon, hát látja, hogy ott fekszik megdermedve. Orvost hívatnak, de az nem tudja megállapítani a bajt, rejtélyes tüneteket vél a betegségen s bezáratja a járványkórházba. Rettenetes kínok között aztán itt halt meg aznap délután. Halála után felboncolták s a boncolás húsmérgezést konstataált halálának okául. Szerdán délután temették el a farkasréti temetőből az egész református egyház öszinte és nagy számban képviselt részvételével. (A debreceni főiskolát és kerületet Kiss Ferenc egyházkerületi főjegyző, theol. tanár, dr. Erdős Károly képviselték.) Koporsója fölött Petri Elek, a dunamelléki kerület főjegyzője imádkozott s mondott keresetlen szavakkal előadott, tartalmas és mély hatású beszédet. A sírnál pedig dr. Tari Imre óbudai vallásstanár tartott költői szárnyalású szép beszédet francia nyelven. Bilkei Pap Lajos hittanhallgató mondott még az ifjúság nevében Isten veled!-et szintén francia nyelven, a theologus ifjúság kántusa énekeit s a nagy halott lebocsátkozott a magyar földbe, neje mellé, amelynek hívására oly sokszor eljött ide s végre is nem tudott tőle megválni. Hegyen nőtt cédrusfa volt, a sikra, az alföldre vágyott s ennek fiai és leányai borúlnak most sírja fölé, a magyar föld fiai és virágai. Legyen csendes, legyen áldott a pihenése!

— **Kibúcsúzó.** F. évi nov. 2-án tartotta meg búcsú-beszédét dr. Veress István a bihardiószei református templomban szép és nagy gyülekezet előtt. A község összes lakossága, felekezeti különbség nélkül képviselve volt, valamint a testületek és egyesületek. Fölhangzott a XXVI. zs. 8. v. dallama, majd a CXXXV. 25. versei hangzottak fel az orgona magasztos hangjai mellett az Úr zsámolyához. Az ének hangjai után a búcsúzó lelkész állott a szószékbe, lendületes mély érzellemmel imádkozott s aztán Apost. csel. 20. 32. textus alapján az érzelmek hatása alatt, néha elfogult hangon fejtegette „Fájdalom és vigasz az elválásban“ tartalmas, elragadóan

megható beszédét. Templomi istenisztelet után megható volt a gyülekezet tagjainak búcsúzása. Mindannyi igyekezett egy jó szóval, egy kézfogással, a szeretet hulló édes könnyeivel, egy „isten áldja” szóval elválni. A paplakig tartott ez a búcsúzkodás. Még ott is alig lehetett az egyháztanács ülését megkezdeni. Ez ülésen a hivatalos ügyek végeztével utoljára elnöklő lelkész elbúcsúzott az ő mellette híven kitarató, mindig szeretettel ragaszkodó és jó indulattal viselkedő egyháztanácsból, a tanítói testületétől. Este 8 órakor a „Vadász” vendéglőben az ő tiszteletére rendezett társas vacsorán lett aztán a búcsúzásoknak lelket, szívet elragadó őszinte megnyilatkozása. Pohárköszöntőket mondtak: Kiss Lajos, Wein Jakab, Weber Sándor, Móga Zakariás, Kovásznai Marcel, Faragó Gyula, Diószegi János, Kortsmáros Gábor és László, Domokos István, Bodnár Sándor és még többen. Sürgöny és levélüdvözetek is jöttek. Mindmegannyi felszólalásokban és üdvözetekben elismeréssel adóztak a búcsúzó ünneplőknek. A megnyilatkozó üdvözetekre az ünneplő az ő keresetlen elragadó ékesszólásával mondott köszönetet, végbúcsút: „Szeretettel jöttem hozzátok, szeretettel távozom el tőletek. Ez a szeretet legyen közöttünk mindvégig az örök kapocs, az örök emlékezés”. *Kiss Lajos* református ig.-tanító.

— **Beöthy Zsolt Debrecenben.** A magyar kálvinizmus eme nagy hetében nagy ünnepet ült Debrecen és a vén kollégium. Beöthy Zsoltot, a magyar tudományvilág kitűnőségét üdvözölhette falai között. A nagy író, tudós, a magyar nyelv hozzá hasonlíthatatlan mestere két felolvasást tartott a főiskolában. és három nagy magyar lángelméről: Zrínyi Miklósról, a költőről, Petőfi Sándorról és gróf Széchenyi Istvánról beszélt. Beszélt olyan mélyseges tudományos készlettel, olyan költőileg színes nyelvezettel és lebilincselő érdekes előadással, hogy valósággal elragadta, lázba hozta a tiszteletére összegyűlt nagy és fényes közönséget. Szombaton délután és vasárnap délelőtt folyt le ez a két előadás, melyen Baltazar Dezső püspök és gróf Degenfeld József főgondnokkal az élén Debrecen város színe-java megjelent s melyre a közel vidékről is többen bejöttek lelkészeink, tanáraink s világi híveink közül. Az előadást főtiszteletű püspök úr üdvözlő beszéde s a főiskolai kántus éneke nyitotta meg. Szombaton este bankett volt a legnagyobb magyar tanár tiszteletére. Ezt az estét a Beöthy iránti hódolat, (több szép beszédben ünneplték), tanítványi hála s az ünneplő két felszólalása tette felejthetlenné. Beöthy Zsolt a vasárnap délutáni gyorsvonattal utazott vissza. Tisztelői, a kollégium tanárai a vasútra is kikísérték s azzal az óhajással váltak el tőle, hogy tavaszra kelve ismét jöjjön vissza hozzánk. Ez óhajást tolmácsoljuk mi is, akik Beöthy Zsoltnak Debrecen és a magyarság érdekében tett nagy szolgálatait ismerjük s kik hozzá a legnagyobb elismeréssel, tisztelettel és szeretettel ragaszkodunk. Ami Melancthon volt Németországnak, az ő nekünk a magyarságnak: professor Hungariae, s mint író és előadó művész is mindnyájunk büszkesége.

— **Könyves Tóth Kálmán Claparèderől.** (Levél a szerkesztőhöz.) Kedves Szerkesztő Úr! Sohasem felejtem el e magyar barát jóságos arcvonásait. Mélyen szívembe vésődtek azok s véletlen halála fájdalmasan érintett, annyival inkább, mert ismer-

tem nemes lelkületét. A magyar prot. egyház iránti vonzalma igazán páratlan, a felesége iránt érzett tiszta szeretet napsugaras visszaragyogása. Azt hiszem, ez a szeretet ébresztette fel szívében a magyarság iránti rokonszenvet. Genfben tartózkodásunk ideje alatt a szó teljes értelmében az ő környezete a legnagyobb szívességgel s barátsággal környezett minket. S mikor Debrecenbe jött s engem meglátogatott, a feleségem által neki nyújtott virágcsokrot elvitte magával emlékül. Több ízben szerencsétlenül látogatásával s a szeméből felcsillanó tűz mintegy bevilágított lelkületébe. Gyönyörűséggel hallgatta mindazt, amit az egyház történetéből s apám életéből neki elbeszéltem. Az ispotályi lelkészlakot lefényképezte, úgy érdekelte őt minden csekélység. Legyen áldott emlékezete! Mellékelve küldöm hozzám intézett utolsó levelét. Teljes tisztelettel vagyok Debrecen, 1913 nov. 5. *Könyves Tóth Kálmán.*

*

Genf. Crêts de Florissant.

Nagytiszteletű lelkész Ur!

Nagyon megörültem kedves levelének, melyet néhány nappal ezelőtt hozzám intézett, mellékelve ahoz szép verskötetét kitűnően sikerült arcképével. Boldoggá tett engem, hogy a költemények között ott találtam azt is, melyet a Kálvin jubileum alkalmára írt, melyben oly szépen emlékezik meg az én megboldogult kedves feleségemről. Végtelenül köszönöm. Gyönyörűséggel olvastam azt s többi költeményeit is s legközelebb részletesen ismertetem „magyar újságom”-ban.

Rendkívül fájdalmasan érintett engem Balogh Ferenc halála. Azt hiszem, őnt is levette, úgyszintén a Somogyi Pál elvesztése is. Gyászra megint gyász! Egyik nagy veszteségre másik mély csapás. Balogh Ferenc már akkor is nagyon beteg volt, mikor aug. utolján meglátogattam, holott még azután is fölkeresett egy pár sorral s azt reméltem, hogy helyre áll egészsége. Isten másképen rendelkezett s szép pályája után elpihenteté. Igazán sokáig észrevehető úr marad e nagy tudós után. Sohasem felejtem el, azt az őszinte szeretetet, amit irányomban mindketten tanúsítottak. Fogadja igazán szeretett Uram őszinte vonzalmam kifejezését. Vagyok tisztelettel

Alex. Claparède.

— **Az Igazgatótanács.** E héten, november 6-án folyt le az igazgatótanács gyűlése. Letárgyaltattam a főiskola költségvetése. E tételnél az egyházakat is érdeklő nagy hír az, hogy a főiskola és kerület kint levő pénzei után a kamatláb emeltetett. (2%-al lesz nagyobb, mint az Osztrák Magyar Bank mindenkori kamatlába.) Ezt a radikális intézkedést a nehéz helyzet mellett főleg az új, 1.300.000 koronába kerülő főgimnázium 15.000 korona körüli deficite tette szükségessé. Tekintettel a hiány állandó természetére s növekvő jellegére, a vezetőség nem soká kerülheti el, hogy amit nt. Görömbey Péter esperes már régen indítványozott, az *államsegélynek a főgimnázium számára való igénybevételére lépéseket ne tegyen.* Sőt még ennél többre is lesz szükség, arra, hogy az államsegély a tanítóképezde részére is biztosíttassék. Vagy-vagy. Vagy helyes és jogos az államsegély, s a 48: XX. iránti ragaszkodás s akkor azt az egész vonalon

igénybe kell venni, vagy nem helyes és nem jogszerű az az egész, sőt veszedelmes dolog, akkor pedig ez alapon kell eljárni, s vissza kell utasítani mindenütt. De a vegyes rendszer, hol az államségéllyel való lavírozás, hol a függetlenséggel való kacérkodás előbb vagy utóbb örvénybe sodor. A kamatláb emeléshez az egyházaknak is lesz még szavuk. Nagyon sok egyház nem azért jött hozzánk ide kölcsönpénzért, mert másutt olyan kamattal nem kaphatott volna, hanem mert hozzánk jöve, biztosságosabbnak hitte magát. Ha a magánfeleket nem is lehet kímélni, velök szemben kivételt kell valahogyan tenni, s ezt sürgetjük mi is. Itt vetjük fel azt az eszmét is, hogy az egyetemes egyháznak a pénzei még most is 4 $\frac{1}{2}$ —5%-on hevernek. Miért nem helyeztetnek el ezek a pénzek a nehézségekkel küzdő, de teljes biztosságot nyújtó egyházaknál és iskoláknál? A debreceni főiskolánál p. u. nem veszne el az egyetemes egyház pénze. Most úgy áll a dolog, hogy a Földhitelintézetet csak kíméljük, de magunkat nem kíméljük. Még egyet. Az egyházak népiskoláik fentartására is kapnak tőke segélyt. A középiskolákat sem szabad elmellőzni. Erről is eshetett volna szó az igazgatótanácsban, mely különben mindeneket letárgyalt és elkészített. Akár ne is igen fárasszuk magunkat a nov. 18-iki közgyűléssel.

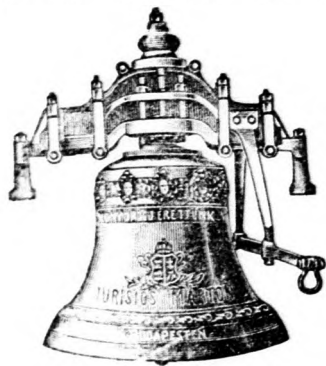
— **Emlékkünnepély.** Élesden a ref. ifjúsági egyesület közreműködésével a reformáció évfordulóján, október 31-én a református replombában jól sikerült és szép emlékkünnepély tartatott. Miután a szép és nagyszámú közönség elénekelt a 37-ik dics. 1., 3. versét, Veress Sándor református s. lelkész mondott egy szép alkalmi imádságot. Tóth Gyula református orgonista kántor úr vezetése mellett igen jól énekelt el az imádság után a református egyházi énekkar a Luther-énekét. Ennek elhangzása után Dávid Juliska ifj. egyleti tag kedvesen adta elő Szabolcska Mihály egyik magasztos vallásos költeményét. Gondolatokban gazdag, hatalmas, szép emlékbeszédet mondott ezután Dávid Gyula református lelkész, ifj. egyleti elnök. A kálvinista hitünkben, az egyház- és hazaszeretben erősítő hatásos beszédre igen jól illően következett P. Nagy Zoltán: „Kálvin János” című férfi karra írt műénekének Tóth Gyula református kántor vezetése mellett az élesdi református egyházi énekkar által lett gyönyörű, precíz eléneklése. E szép összhangzatos ének után mindenki azt mondta, hogy jó, hogy ez a fiatal kántortanító Élesdre jött, mert ha itt maradhat s buzgósága állandóan megmarad, akkor a lel-

kész úrnak az egyházi élet felvirágoztatását célzó minden odaadó működésében nagy segítségére leendő hivatásos énektanításaival és énekvezetéseivel. Az általános tetszést keltett énekkar darabja után Kulcsár Sándor ifj. egyleti tag igen jól és hatásosan szavalta el Dávid Gyula református lelkész „Október 31.” c. versét. A fellelkesült közönség a lelkész áldó szavai után a 116. dics. 5., 7. verseinek eléneklésével zárta be a szép emlékkünnepélyt.

— **Hóseá próféta könyvéhez** írt kommentárom megjelent és már meg is küldtem azt mindazoknak, akik reá az előfizetési pénzt megküldték. Ha valaki nem kapta volna meg, legyen szíves a leadó postán megreklamálni. Akik csak szóval vagy írásban rendelték meg, azoknak a rendes előfizetési ár (5 kor.) megküldése után azonnal expediálni fogom a könyvet. Akik pedig így előjegyezve nincsenek, azok is megrendelhetik 6 koronának postai utalványon való megküldésével, mert az előfizetők és előjegyzők kielégítése után még 40—50 példány marad fen. Kolozsvár, 1913 október hava. Dr. Kecskeméthy István theol. igazgató.

— **Örömmünnep Szigetfalun.** Szép és lélekemelő ünnepe volt november 2-án a temesvármegyei szigetfalui református egyháznak. Ekkor adta át rendeltetésének tágas és szép, 10,000 koronás iskoláját, iskola-avató ünnepély keretében. A község magyarsága, felekezeti különbség nélkül, zsúfolásig megtöltötte az iskolatermet s feszült figyelemmel hallgatta Zöld Mihály végvári lelkész iskolavató beszédét, mely minden református iskolában, nemcsak a tudomány-nak, hanem az Istenfélelemnek és hazaszeretnek otthonát is látja. Ezután az iskolaépítés 10 esztendőre visszanyúló történetét olvasta fel Imre Árpád, a szigetfalusiak ügybuzgó lelkipásztora s gyönyörű imádságban adott hálát a jóságos Istennek az akadályok feletti győzelemért, a diadalra vivő segedelemért. Isten áldását kérte az egyházközség tagjaira, a jószívű adakozókra s mindazokra, akik együtt örvendeznek a szigetfalusi reformátusokkal. A mindenható Isten vegye kedvesen a hálaadást, hallgassa meg a könyörgést és cselekedje, hogy a szigetfalusiak örömeiket leljék az új iskolában s legyen az ennek falai között felnövekedő nemzedék boldog, elégedett s tettekkel, szép, igaz étellel mutassa meg, hogy a szigetfalusi református iskola megtanította dolgozni. Istent félni és hazát szeretni. Ugy legyen!

— **Adatok Ausztria felekezeti és nemzetiségi viszonyairól.** Az 1910. évi népszámlálás Ausztriában

Elsőrendű haranggyár, szerel a kintű Pozdech-féle rendszer szerint

Juristics Márton

fúvó-, szerszám-, harangöntő- és harangfelszerelő gyár Budapest, Rózsa-utca 51—53.

Elvállal minden e szakmába vágó munkát, u. m.: elsőrendű harangok szállítását, régi harangok átöntését, régi harangok átszerelését Pozdech-féle forgatható öntöttvas-koronára, esetleg forgatható kovácsoltvas-koronára, kikopott csapok kieszérlését stb. Készít fekvő és álló harangvas-állványokat jutányos áron. Költségvetéssel szívesen szolgál. Ezekon kívül készít fúvókat, kovács-tűzhelyeket, esigákat, emelőket, ülőket, satut stb. e szakba vágó munkát. Jutányos árak, pontos és tisztességes kiszolgálás. Árlap és költségvetés kívánatra!

ALAPITVA 1868.
TELEFON 77—51.

28.571.934 lélekből 25.949.627 lelket talált római és görögkatholikusnak. Az összes népességnek 90·8% a ez. Számra nézve a második felekezet az izraelitáké. 1.313.687 lélekkel a népesség 4·6%-át teszik. A görög keletiek száma 667.065. Legkevesebben vannak a protestánsok. Mindössze 588.686 lélek, az összes lakosság 2%-a. Az egyes tartományok protestáns népessége így oszlik meg: Alsóausztriában 92.620, 2·6%. Felsőausztriában 21.156, 2·4%. Salzburgban 2538, 1·1%. Stájerországban 22.351, 1·5%. Karinthiában 24.299, 6·1%. Krainában 635, 0·1%. Trientben 2472, 1·0%. Görz és Gradiskában 749, 0·2%. Isztriában 1493, 0·3%. Tirolban 6007, 6·0%. Vorarlbergben 2044, 1·4%. Csehországban 176.941, 2·6%. Morvaországban 74.391, 2·8%. Sziléziában 102.758, 13·5%. Galiciában 37.141, 0·4%. Bukovinában 20.513, 2·5%. Dalmáciában 575, 0·1% protestáns él. Érdekesek az osztrák császárság nemzetiségi viszonyai is. A németek száma 9.950.266. Mivel pedig a Magyar birodalomban az 1910. évi népszámlálás szerint 10.050.575 magyar él: kitűnik, hogy kerek százezerrel több magyar van Magyarországon, mint német Ausztriában. És míg Magyarországon minden 100 lakosból 48·1 a magyar anyanyelvű, addig Ausztriában száz lakosból csak 35 és fél a német. A 6.435.983 cseh-morva 23%-a a népességnek. A gyorsan szaporodó lengyelek 4.967.984-en vannak 17·7%-kal. A ruthének száma 3.518.854, a szlovéneké 1.252.940, a horvát-szerbeké 783.334, az olaszoké 768.422, az oláhoké 275.115. Végül 10.974 magyart is kimutat a népszámlálás és ebből 10.391 Bukovinában él. (Otto Hüber's Geographisch statistische Tabellen aller Länder der Erde. Ausgabe 1913. nyomán közli: Zöld Mihály.)

— **Jegyzőkönyv.** Felvétellett Füzérkajátán a református egyház részére Ország Sándor és fia orgonagyáros által épített orgonáról. Alulírott a füzérkajátai református egyház által, mint szakértő az orgona átvételére meghivatva, a következőket találok: Az orgonatest a templom méreteihez, annak stíljához, a felszereléshez megfelelő; kellemes benyomást tesz a szemlélőre. Az orgona csőrendszer szerint épült, fűvója láda rendszer szerint készült, a legtmörebb játék mellett is elegendő szelet szolgáltat, zajtalan működik. A billentyűzet szerződészerű, teljesen zajtalanul működik, játékközben hangkésés nincs. A szerződésben kitett változatok pontosan elkészítettek, anyaga, intonálása és hangolása kifogástalan és jellegzetes. A mellékváltozatok, mint Octáv-copula stb. az orgona hangját szinte megkétszerezik. Általában az egész orgonára, annak hangjára, erejére,

intonálása és hangolására kifogást nem tehetek, mert az orgona ama nemes célnak, melyre rendeltetett, teljesen megfelel. Ez orgona méltán sorakozik azon művek közé, melyeket a fent jelzett cég református egyházaink részére készített, adja a kegyelem Istene, hogy e nemes egyházban az istenitisztelet magasztosságát emelje, s a hívek buzgóságát növelje. Kelt Füzérkajátán, 1913 október 17-én. *Szalay Béla* s. k. református kántor és vallás-tanító. *Kocsiss Jenő* s. k. ref. lelkész.

— **Október 31-ike Visken.** A végeken is ünnepelek. Igaz szívvel, igaz hittel adózott a reformáció emlékünnepeken a viski református egyház. Ertően az eddig dívó szokástól, a *napján* tartották. Peleskey Sándor — a kálvini egyház Timótheusa — rendes vasárnapi időben tartott istentiszteleten méltatta a nap jelentőségét, a reformátorok nagyságát és a sőtéség ellen vívott titáni küzdelmeiket. A templomot zsúfolásig megtöltötte az ájtatos hívek serege s feszült figyelemmel adózott a jeles szónoknak. A református dalárda ifj. Varga Lajos tanító vezetésével a „Bajnokai szent hitünknek” című alkalmi éneket adta elő. Este vallásos estélyt rendezett a dalárda, melyen a község intelligenciája s a polgárság egészen megtöltötte a község nagy termét. Volt szavalat, karének, szóló ének, melyet ifj. Varga Lajos tanító adott elő harmonium kísérettel. Felolvasást szintén ő tartott, míg a megnyitó és záróbeszédet Peleskey lelkész mondotta, ismételten kifejtven a reformáció nagy munkájának áldásos következményeit.

— **Tandíjmentes helyek betöltésére felhívás.** A Magyar Tanügyi Intézet az általa vezetett, miniszterileg engedélyezett *kereskedelmi szaktanfolyamra* 40 tandíjmentes férfi és nőjelentkezőt vesz fel, akik közül 20 növendék a nappali, 20 pedig az esti kurzusra járhat be. Felvesz a tanfolyamra 40 feltandíjmenteset is. A tanfolyam célja, hogy azok, kiknek nem állott módjukban, hogy felsőkereskedelmi iskolát végezzenek, a kereskedelmi életben legszükségesebb ismeretekre kiképeztessenek, hogy tudásuk alapján megfelelő irodalmi alkalmaztatáshoz juthassanak. Főbb tantárgyak: Könyvvitel, magyar-német kereskedelmi levelezés, irodai munkálatok, számtan, gyorsírás, gépirás, helyesírás és szépírás. Folyamodványok a Magyar Tanügyi Intézethez VII. Rákóczi-út 60. mielőbb beküldendők. Kérvényekhez a születési-, utolsó iskolai és szegénységi bizonyítvány csatolandó. A tanítás folyó évi november hó 15-én kezdődik s öt hónapon át tart. A szerzett tudásról miniszteri biztos jelenlétében történő vizsgálaton tesznek tanúságot, melyről bizonyítványt kapnak.

Alulírottak a legmélyebb tisztelettel batorkodunk a Nagytiszteletű lelkész és kántortanítóurakat értesíteni, hogy a pécsi Angster S. és Fia, orgona- és harmonium-készítő cégtől megválva, ismét Egerbe, önálló működésre tértünk vissza. Ajánlkozunk a legújabb légnymatu pneumatikus csőrendszer szerint épült orgonák készítésére. Mindenemü orgonák átalakítását, javítást és hangolását mérsékelt árban és lelkiismeretes pontossággal teljesítünk. Orgonák jókarban tartását az ország bármely részében elvállaljuk. Teljes tisztelettel

Cseh István és Fia

orgona- és harmonium-készítők

Egerben,

Kovács János-utca

19. szám, saját ház.

— **Köszönetnyilvánítás.** Mindazoknak, kik felejtetetlen férjem elhunytá alkalmából részvétükkel fájdalommat enyhítették, ezúton is hálás köszönetet mondok. *Özv. Könyves Tóth Sámuelné, Álmosd.*

Felelős szerkesztő: FERENCZY GYULA Dr.
Munkatársak: Soltész Elemér, dr. Veress István.

Pályázat.

a békésbányai református egyházmegyében levő békészentandrásai egyház lelkészi állására.

Javadalma: Kézpénz 660 kor., községtől deputatúmok váltságában 198 kor., 56 hold tanyai föld és 25 hold 535 □-öl legelő illetmény, pénzértéke 1856 kor., stóla jövedelem 144 kor., 5 öl tűzi fa értéke 150 kor. Összesen 3008 kor.

A föld és tűzifa javadalom értékének kézpénzben való kiszolgáltatását a presbyterium kimondotta. Ha az egyházi hatóságok azt elfogadják, a megválasztott lelkész azt elfogadni tartozik.

Beruházások címén tanyaépület, kút és egyéb értékek megváltására 500 korona fogja terhelni az új lelkészt.

Az állás nyugdíjazás folytán üresedvén meg, 1914 január 1-én, illetve a megerősítés után elfoglalandó.

A szabályszerűen felszerelt pályázati kérvények 1913 dec. 1. napjáig Futó Zoltán békésbányai református espereshez Szentésre küldendők.

Debrecen, 1913 nov. 6.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázati hirdetés.

A csökmői református egyház pályázatot hirdet egy férfi tanítói állásra.

Fizetése: lakás, megfelelő melléképületekkel és kerttel. Az egyház pénztárából 464 kor. 48 fill. negyed-

évi előleges részletekben. $\frac{1}{8}$ -ad állományú földbirtok haszonélvezete. (mintegy 18 katasztrális hold) 660 K értékben, jövő évben már egy tagban. Összesen 1124 kor. 48 fillér. Alapfizetése 1200 koronáig állammegállítással kiegészítve.

Köteleességei: az egyháztanács által kijelölt osztályok vezetése és tanítása úgy a mindennapi, mint az ismétlő iskolában, egyházkerületi tanterv szerint. (Most IV—VI. fiú osztályokat tanítja.) Lelkész akadályoztatása esetén és a canonicus órákon (a többi tanítóval megosztva) az istentisztelet végzése. Szükség esetén az organista-kántor helyettesítése, minden ilyenmű dolgaiban.

Állását esperesi megerősítés után azonnal elfoglalni tartozik. A kellően felszerelt pályázati kérvények a lelkészi hivatalhoz (Csökmő, Bihar megye, u. p. helyben), bezárólag 1913. évi november hó 20. déli 12 óráig nyújthatók be.

Csőkmőn, 1913. évi október 27.

Szabó Bertalan,
református lelkész.

Pályázat

a hajdúsámsoni református egyház fitanító—kántor-organista állására.

Javadalom két szobás lakáson kívül: 1. kézpénz 1052 (ezerötvenkettő) korona évnegyedi előleges részletekben; 2. 8 hold föld, melynek haszonbér értéke 80 (nyolcban) kor.; 3. három öl kemény tűzi fa beszállítva; 4. stóla 200—220 kor. Ezenkívül énekkar vezetéséért 100 s ismétlő iskolások tanításáért a községtől szintén 100 koronát kap.

Köteleesség: a reá bizandó (jelenleg I—II. fiú) osztályok vezetése s az összes kántor-organistai teendők végzése.

Próbára megjelenés kívánatos, de költséget az egyház nem térít meg.

Kellően felszerelt kérvények f. évi november 9-ik napjáig alulírotthoz küldendők.

Hajdúsámson, 1913 okt. 26.

Papp Gusztáv,
református lelkész.

Harmonium, Hegedűk, Tárogatók

és a többi hangszereket általánosan elismerve legjobban szállít

Magyarország legnagyobb hangszergyára, Stowasser J.

csász. és kir. udvari szállító, színházak, zeneakadémiák, iskolák és a hadsereg szállítója, a RÁKÓCZITÁROGATÓ feltalálója,

BUDAPEST

II. LÁNCID-UTCA 5. SZÁM.
GYÁR: ÖNTŐHÁZ-UTCA 3. SZ.
AAAAAAAAAAAAAAAAAAAA

Régi hangszerek vétele és becserélése. oooo

ÁRJEGYZÉK minden egyes hangszerről külön küldetik.

A Nagytiszteletű lelkész urak és a n. é. uri közönség b. figyelmét felhívom 20 éves törv. bejegyzett ..

FÉRFI SZABÓ

cégenre (üzletemre), melyben a leg-elegánsabb angol és magyar divatu uri ruhákat, papi palástokat és fővegeket, sikkos vasuti és katonai egyenruhákat készítek.

Tartalékos tisztek, tisztjelöltek és egyéves önkéntesek teljesen előírás szerint lesznek felszerelve.

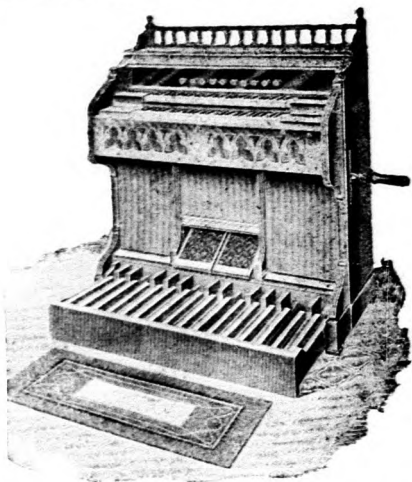
→ Teljes tisztelettel →

Prelovsky András

papi, egyenruha és uri szabó
Debrecen, Kossuth-u. 4.

HARMONIUM és ZONGORA.

Mielőtt harmoniumot vásárolna, ne mulassza

el a mi FŐÁRJEGYZÉKÜNKET kérni.

Az országban a legnagyobb választék elvámolt elsőrendű amerikai, németországi és belföldi gyártmányokban kedvező részletfizetési feltételek mellett is.

Képviselek

kerestetnek.

Kerber és Berleth

Budapest,

VII., Wesselényi-u. 53. sz.

Debreczen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata.

Tintner J. E.

kaucuk- és fémbélyegző-gyár és véső műintézete Budapest IV. Kiglyó-ter 5 sz.

Készít mindennemű címtáblákat zománcból, sárga- és vörösrézről, horgany és rézöntvényből raktáron tart számozó és keletjelző bélyegzőket. Zománc táblákat mindennemű felirattal. Zománc és vésett számokat. Pleh chablanokat bélyegző, vánkösököt és bélyegző festéket, ugyszintén kimoshatatlan ruhajelző tintát fehérneműek jelzésére. :-: :-: :-: :-:

BUTOR

részletre és készpénzért igen jutányos árban kapható **Kovács Mihály** butoraktára **Budapest. VII. Thökoly-u. 22.** a Központi pályaudvar közelében. Elapra hivatkozók 10% árengedményben részesülnek

Egyházak,

iskolák, hivatalok, takarékpénztárak és magánfelek részére

gummi- és réz-

bélyegzőket

gyorsan és olcsón készít

ELSŐ DEBRECZENI BÉLYEGZŐGYÁR

Simonffy-u. 5. — Telefon 653.

NYOMTATVÁNYOKAT

SZAKSZERŰ ÉS IZLÉSES KIVITELBEN SZÁLLIT

HERCZEG HENRIK KÖNYV- ÉS MŰNYOMDA

VÁLLALATA 0 0 0 0
DEBRECZEN, SIMONFFY-UTCZA 5.